

A Nagygyűlés célkitűzései általában helyeseknek bizonyultak, a Nagygyűlés az Akadémia munkájának fejlődését mutatta.

Az ideológiai kérdések jelentőségének megértéséről tett tanulságot a különböző tudományágak szakembereinek a sztálini művel foglalkozó előadások iránti nagyfokú érdeklődése. A sztálini mű feldolgozása és a helyi viszonyokra való alkalmazása nagy vállalkozás volt, és lényegében sikerrel járt. Az előadók olyan téma feldolgozására vállalkoztak, amelyek nálunk úttörő jellegűek és a sztálini mű alkalmazása terén a hiányosságok ellenére értékes kezdeményezést jelentettek. Az összes-üléstől sok szakember saját tudományága törvényszerűségeinek megállapítását várta. Ez a részben túlzott, de részben jogos és politikai fejlődést jelentő kívánság volt az oka annak, hogy az előadások, Nagy Imre akadémikusé kivételével, nem mindenben elégitették ki a hallgatóság várakozását. Nagy Imre akadémikus a sztálini megállapítások alapján megvilágította a mezőgazdaság termelési és tulajdonviszonyainak jellegét hazánkban és felvetette a termelőerők jellege és a termelési viszonyok közti összhang megteremtésének feladatait mezőgazdaságunkban. Ezzel hathatósan hozzájárult a magyar mezőgazdasági problémák elvi tisztázásához.

A politikai érdeklődés fokozódására mutat a többi osztályok ülésein elhangzott előadások és hozzászólások jó része is. Pl.: Az Agrártudományok Osztálya megvitatta Erdei Ferenc levelező tag előadása alapján, hogyan tudjuk alkalmazni a SzKP XIX. Kongresszusának utmutatásait mezőgazdasági tudományunk fejlesztésében. Manninger Rezső akadémikus előadásában a brucellózis leküzdésével kapcsolatban felhívta a figyelmet arra is, hogy milyen előnyei vannak a szocialista mezőgazdasági nagyüzemeknek a kisüzemekkel és a régi kapitalista nagyüzemekkel szemben és hogyan lehet ezeket az előnyöket jól felhasználni. Gillemot László levelező tag határozottan és meggyőzően kiállt a tudomány tervezhetősége mellett, stb.

A kétségtelenül megmutatkozó politikai fejlődés csak kezdeti lépésként értékelhető, mert a dialektikus materializmusnak a szakmai munkában való alkalmazásával még mindig csak kevés előadó próbálkozott. Sok még az idealista nézet. /Pl.: Kardos Tibor, aki bár messzemenően és alkotó módon felhasználta a szovjet eredményeket "A magyar humanizmus kérdései" című előadásában, ugyanakkor a humanizmust nem történeti illetve irodalomtörténeti jelenségként tárgyalta, hanem mint korok felettit, általános emberit./ Az Orvosi Osztályon és a Vegyész Osztályon az előadók a referátumaikban nagyrészt nyugati szerzőkre hivatkoztak.

Határozott eredményt értünk el a Nagygyűlésen az elmélet és gyakorlat összekapcsolására való törekvésben. A Műszaki és Agrártudományi Osztály egész programját a népgazdaság szempontjából fontos és vitatott kérdések töltötték meg. Pl.: Szádeczky Károly Elemér akadémikus szénkőzettani kutatásainak eredményeként kiszélesítette a kőszéntelepeink keletkezéséről meglévő ismereteket és egyúttal az érc kutatás újabb lehetőségeit tárta fel. Erdei Ferenc levelező tag a micsurini biológia és a dialektikus-materializmus az agrár tudományok területén való alkalmazásának jelentőségéről és felhasználásának módzatairól beszélt. Az elmélet és gyakorlat közelebbkerülését szolgálta a hazai alkalmazott matematikai kutatásokról tartott vitaülés is, /Hajós György vezette/ amelybe a fizikusok is bekaposo-

lódtek. Tompa József "Anyanyelvünk leiró nyelvtana" c. sikerült előadásában központi problémaként szerepelt, hogy az Akadémia készülő nyelvtana hogyan elégítse ki az elméleti és gyakorlati követelményeket. Az inkább elméleti kutatások eredményeit ismertető orvosi és gyógyszer előadások is olyan munkákról számoltak be, amelyek elméleti jelentőségükön kívül előbb-utóbb a gyakorlat szempontjából is alkalmazhatók lesznek.

Rusznyák István elnök kutatásai a nyirokkeringés és nyirokapparátus új, eddig ismeretlen sajátosságainak megismerését eredményezték. A kutatások a gyakorlati gyógyászat szempontjából is jelentősek, mert a különböző szervek megbetegedése és a nyirokkeringés zavarai között szoros kapcsolat található. Fodor Gábor levelező tag értékes előadásában egyszerű módszerrel bebizonyította a gyógyászat szempontjából fontos tropánvázis nitrogénvagyületek térbeli orientációját. Littman Imre szív és érsebészet terén elért új eredményei alapján gyógyíthatóvá válnak a múltban halálos kimenetelű megbetegedések. Új és jelentős /a vírusok szaporodásával kapcsolatos/ eredményről számolt be Ivanovics professzor. Sótér István "Eötvös József" c. előadása új kutatási eredmények alapján elemezte Eötvös politikai nézeteit és bár nem domborította ki eléggé Eötvös antifeudalizmusát, helytálló új szempontokat vetett fel "Magyarország 1514-ben" c. regény művészi sajátosságait illetően.

Az elért eredmények ellenére az elmélet és gyakorlat összekapcsolására való törekvés még sok kívánnivalót hagy hátra, mert tudományos életünkben még gyakori jelenség az elméletieskedés a gyakorlati követelmények figyelmen kívül hagyása, másrészt viszont a praktícizmus.

A vitakészségben, de főleg a bírálati szellem erősödésében - bár van fejlődés - nem értük el a megfelelő fokot.

A műszaki, a mezőgazdasági, az irodalomtörténeti és a kémiai előadások nagy részét pozitív jellegű vita követte. Voltak olyan előadások is, amelyekhez nem szóltak hozzá, különösen a fizikusok és orvosok tartózkodtak a vitától. Az alkalmazott matematika meghatározásával kapcsolatban kialakult hosszú vita - bár a végén jó modorvbe terelődött - gátolta a fontosabb kérdések tisztázását.

Kevés bírálat hangzott el a Nagygyűlésen és ez sem volt mindig építő jellegű. Példaadóak voltak Lengyel Sándor elektrolit oldatok egyensúlyi tulajdonságaira vonatkozó elméletét illető bírálatok, melyek élességük ellenére segítő szándékúak és hasznosak voltak. A hozzászólások nagyobb része csak kiegészítette az előadást.

Önbírálat a viták során csak elvétve mutatkozott. Pais Dezső akadémikus, bár hasznos problémákat vetett fel és őszintén méltatta Sztálin elvtárs nyelvtudományi tanításainak jelentőségét, lényegében fenntartotta a pszichológizmust védő álláspontját, vitába szállva a Társadalmi Szemlének öt bíráló cikkével.

Az előadások színvonalában általában komoly fejlődés tapasztalható. Az előadások nagy része értékes és tartalmas volt. Mindössze kb. 4-5 előadás nem ütötte meg a kívánt mértéket. Sok előadás hatását és értékét csökkentette túlzott terjedelme. Ez a legfontosabb kérdésekre való koncentráció, elmélyedés rovására ment és lerontotta, több esetben meg is akadályozta a problémák megvitatásá-

nak lehetőségét is. A felesleges terjedelmesség különösen vonatkozik a hozzászólásokra, melyek egy része anélkül, hogy lényegesen újat nyújtott volna, külön előadásnak is beillett és fárasztóvá tette az ülésüket. Követendő példaként lehet említeni Erdei Ferenc lev. tag. korreferrátumát, amelyben 2 általa vitatott kérdésben szólt csak hozzá Nagy Imre akadémikus előadásához.

A nyilvános osztálytitkári beszámolók bevezetése helyes kezdeményezésnek bizonyult. Célja az volt, hogy az osztályok egy évi munkájáról az osztálytitkárok előadó bíráló értékelést adjanak és megjelöljék a politikai és szakmai feladatokat. Ezt a célt az idén még nem mindenben sikerült elérni. A beszámolók legnagyobb része az eseményeknek egyszerű és kissé szépitett felsorolása volt. Legjobban Törő Imre akadémikus titkári beszámolója sikerült, aki az osztályvezetőség és a bizottságok munkáját, a kutatómunkát és a káderutánpótlás kérdését kritikusan értékelte.

Az osztálytitkári beszámolók után a vita gyenge volt, sőt egyes osztályokon el is maradt. Ennek okát a beszámolók jellegében, az előkészítés hiányában és az egyes osztályok túlszűfolt programjában kell keresni.

A Nagygyűlésen megmutatkozott a fiatalabb káderek háttérbe szorulása is. Különösen a vegyészeknél volt szembevető, de ez a helyzet a fizikusoknál, orvosoknál is.

A szervezési munka a tavalyinál kevesebb zökkenővel bonyolódott le. Az 55 előadást kb. 15.000-en hallgatták meg. A tudományos élet vezető, közép és fiatal káderein kívül egyéb értelmiségiek /tanárok, agronómusok, egyetemi hallgatók stb./ is látogatták az előadásokat. Komoly hiba volt, hogy az előadások nem készültek el a megadott határidőre. Ez a lektorálást, a hozzászólások előkészítését és összehangolását megnehezítette. A lektorálás segítségével pedig sok hibát sikerült előre kiküszöbölnünk. A tavalyi nagygyűlés túlszűfoltóságát ugyan csökkentettük, de még így is felmerült ez a probléma a VI., a VIII., de különösen az I. osztálynál, ahol több esetben előfordult, hogy a zsűfolt program miatt elmaradt a vita és elnéptelenedt a terem.

A nagygyűlésen 13 külföldi tudós vett részt. /3 szovjet, 10 népi demokratikus szakember./ A vendégek, elsősorban a szovjet delegáció, előadásaikkal, hozzászólásaikkal, intézetlátogatásaik és a külön megbeszélések során adott tanácsaikkal igen értékes segítséget nyújtottak további munkánkhoz. A vendégek a nagygyűlés színvonaláról általában jó véleményt adtak. Popov akadémikus külön kiemelte a nagygyűlés programjának felépítését. Dubinyin akadémikus a nagygyűlés egyik legaktívabb résztvevője, a VII. Osztály majdnem minden előadásához érdemileg hozzászólt, ezenkívül igen értékes, magasszínvonalú előadást is tartott, amely az osztály akadémikusai köreiben tiszteletet és elismerést váltott ki.

A külföldiek előadásainak előkészítése nem mindig volt kifogástalan. Palladin és Van-Fan-Chan előadása félig telt teremben folyt le. A külföldiek ittletét nem tudtuk kellően felhasználni, mert a nagygyűlés körülményei nem tesznek lehetővé ilyen sok vendéggel való komolyabb foglalkozást és megbeszéléseket. Programjuk általában zsűfolt és fárasztó volt.

Javaslatok:

I. A jövő évi nagygyűlés előkészítése céljából:

- 1./ A nagygyűlésnek legfontosabb feladata legyen, hogy az Akadémia egész évi munkáját értékelje és megjelölje a következő év legfontosabb feladatait, szempontokat adjon a munkamódszerek megjavításához. Ezért a közgyűlést és az osztálytitkári beszámolókat, illetve az azt követő vitát - a referátumok előzetes szétküldése mellett - egésznapos programmá kell tenni.
- 2./ A nagygyűlés második fontos feladata, hogy az öt éves terv szempontjából legfontosabb két vagy három komplex jellegű témát, illetve témakört két napos összes ülés keretében megvitasson. Az egyes szakosztályokon az osztálytitkári beszámoló feldolgozásán kívül az összes ülés tematikájához kapcsolódó, illetve ezt kiegészítő néhány szakmai kérdést vitassanak meg.
- 3./ Amennyiben van olyan jelentősebb új eredmény, amelyet az év folyamán még nem hoztak nyilvánosságra, azt is napirendre lehet tűzni.
- 4./ Az egyes tudományágak fontos - elsősorban a II.öt éves terv tudományos kérdéseinek megvitatása a nagygyűlés helyett kongresszuson, vagy egyéb osztály megnyilvánulásokon történjék. Ezért az utóbbiak számát növelni kell.
- 5./ Az előadásokat kiegészítő jellegű korreferátumok számának rovására vitás kérdéseket, problémákat felvető hozzászólásokat is be kell állítani.
- 6./ Külföldi vendégeket a nagygyűlésre csak az összes ülések témáinak figyelembevételével kell meghívni, előzetesen tájékoztatva őket a főbb kérdésekről. Ugyanakkor fokozni kell a kongresszusokra meghívandók számát.
- 7./ A nagygyűlés programját december folyamán véglegesíteni kell. Az előadások és korreferátumok idejét korlátozni kell.

II. A Nagygyűlés folyamán felmerülő egyes problémák megoldása céljából:

- 1./ Minden osztálynak elsőrendű feladata a sztálini mű feldolgozása a hozzájuk tartozó tudományágak szempontjából. A második öt éves tudományos terv kidolgozásánál erre figyelemmel kell lenni. A terv elkészítésének
határideje: november 30.
- 2./ A fiatalabb kádereket nagyobb számban kell szerepeltetni a tudományos megnyilvánulásokon. A velük való foglalkozást az osztályok vizsgálják felül és a kádermunka megjavítására vonatkozó javaslatokat dolgozzák ki.
Határidő: október 31.

3./ A II. Osztály október 24.-ig beadandó jelentésében értékelje különleges gonddal a filozófiai tudományuk helyzetét és tegyen javaslatot megerősítésére. /Fiatalabb káderek nagyobb számmal való bevonása, stb./

Határidő: október 24.

4./ A második ötéves tudományos terv kidolgozása során meg kell valósítani a különböző tudományágak szoros együttműködését. A munkamódszer fejlettebb formáinak megvalósítására az osztályok dolgozzanak ki javaslatot.

Határidő: szeptember 1.

5./ Az osztályok vizsgálják meg, hogy mely szakmai kérdésekben lehet és szükséges szorosabb együttműködést létesíteni a baráti országok akadémiaival. A javaslatok beadásának

határideje: szeptember 30.